

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Дончо Донев
Тракийски университет – Стара Загора

За дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ в област на висшето образование: 3. Социални, правни и стопански науки, професионално направление: 3.2. Психология
на тема

Родителски нагласи за езиковото развитие на деца с комуникативни нарушения в предучилищна възраст /3-7 години/

Докторант: Елена Пенева Кортезова
Научен ръководител: проф. д-р Йонка Балтаджиева

Бургаски свободен университет, Център по хуманитарни науки, докторска програма Педагогическа и възрастова психология.

Структура и съдържание на дисертационния труд

Основният текст на дисертационния труд е с обем от 210 страници. Структуриран е в увод, три глави, изводи и заключение. Изведени са основните научни приноси. Обособен е списък с публикациите на докторанта. Като използвани са посочени общо 163 литературни източника, от които 100 на български език, 4 на руски език и 59 на английски език. При тяхното описание и въвеждането им в текста са спазени изискванията на стандарт АРРА. Представените приложения са пряко свързани с проведеното изследване.

Обосновката за избор и актуалност на темата е ясно аргументирана и последователна. Значимостта на проблема се извежда от преки наблюдения, представят се резултати от изследвания в Европа и се очертава дефицита на подходящ инструментариум за диагностика в България. По този начин се прави категорична заявка за емпирично изследване с висока приложна значимост.

Текстът в първа глава на дисертационния труд представлява изключително умел теоретичен анализ. По ясен и последователен начин са разгледани основните конструкти, постулирани като променливи в изследването. Представени са както класически, така и съвременни концепции за социалните нагласи. Извършен е анализ на проблема за измерване на нагласите, като паралелно с това се операционализира и променливата „Социална нагласа“. Ясно изложената и аргументирана

позиция на автора може да бъде възприета и като обосновка за последващия избор на инструментариум и метод при провеждане на емпиричното изследване. Социалните нагласи са поставени в конкретен контекст, като се отделя особено внимание на родителските нагласи на деца с нарушения в развитието, а нарушенията в говорното развитие се представят като частен случай. Общата логика на теоретичния анализ следва принципа на дедукцията (от общото към частното), като се демонстрира висока степен на познаване и осмисляне на разглеждания проблем.

Във втора глава, по последователен и ясен начин се представят концепцията и организацията на емпиричното изследване. Посочените етапи са прецизно формулирани и обосновани. На база предварително проучване чрез структурирано интервю е конструиран модел на връзките между компонентите на родителските нагласи. Този модел служи като изходна точка при формулирането на изследователската цел. Формулираните изследователски задачи са обвързани по ясен и последователен начин с целта. Посочени са конкретна изследователска хипотеза и седем допълнителни хипотези. Спазени са всички етапи при за конструиране и апробиране на инструмента за изследване на родителските нагласи. Свързаните с това дейности са описани с висока прецизност и коректност при представяне на данните. Същинското изследване е проведено с 270 изследвани лица, от които 127 са попълнили въпросника на хартиен носител, а други 143 са използвали електронен вариант. След първично обработване на попълнените въпросници, анализът е извършен на база 234 изследвани лица. Структурата на извадката е детайлно описана по предварително заложените демографски, социални критерии за родителя и детето, както и вид комуникативно нарушение на детето. За статистическа обработка на резултатите е използван специализиран софтуер IBM SPSS Statistics 26.

В трета глава са представени резултати от същинското изследване на нагласите на родители на деца с говорни нарушения към логопедичната терапия. Чрез подходящи статистически методи са установени и характеристики на създадения диагностичен инструмент. Установените коефициенти за структурна валидност и надеждност са над минималноизискуемите за инструменти от тип въпросник. Ясната диференциация между скалите за позитивна и негативна нагласа показва, дискриминативна значимост на инструмента.

С подходящи статистически методи е извършен срез анализ на извадката, като двата типа нагласи се разглеждат в контекста на предварително заложените критерии за описание на извадката. Чрез регресионен анализ са определени айтемите от субскала „Субективна

норма“ с най-висок потенциал за повлияване на всеки от компонентите на родителските нагласи. Посредством същата статистика е изследвано влиянието на нагласите, айтемите от „Субективна норма“ и „Възприеман поведенчески контрол“ върху намерението за посещение на логопедична терапия. На база проведените статистически анализи, в края на трета глава са изведени основните характеристики на позитивната и негативната родителски нагласи към посещението на логопедична терапия. По този начин е задаен и прогностичният аспект на конструирания инструмент за оценка на родителските нагласи.

Ясно и коректно са формулирани 15 основни извода от проведеното изследване. Те са пряко обвързани с концепцията и получените резултати.

Представеният дисертационен труд е добре структуриран и балансиран. Цитиранията и позоваванията са коректни и при спазване изискванията на международните стандарти. Авторът демонстрира задълбочени познания и умения за анализ и синтез. Би могло да се обърне по-детайлно внимание на възможностите за прилагане на инструмента и модела в практиката.

Няма данни за наличие на плагиатство.

Публикации

Представени са общо 6 публикации на докторанта. Пет от тях са самостоятелни статии, публикувани в периода 2016 – 2022 г. Четири са свързани с темата на дисертационния труд. Една от публикациите, също по темата на дисертационния труд, е част от колективна монография в съавторство от 2017 г.

Приноси

Посочени са, съвсем основателно, три приноса с научно-теоретичен характер и пет приноса с практико-приложен характер. Научно-теоретичните приноси са свързани с анализ на родителските нагласи, създаването на теоретичен модел и обосноваването му в контекста на теорията на планираното поведение. Практико-приложните приноси се отнасят до възможностите за диагностика на нагласите, прогнозиране поведението и по-ефективното планиране на работата с родители на деца с комуникативни нарушения.

Заклучение

Представените материали отразяват последователния изследователски интерес на Елена Пенева Кортезова към родителските нагласи и различни аспекти от логопедичната работа. Разкриват се

задълбочените теоретични познания в областта и практическата подготовка на докторанта. Материалите показват и уменията на Кортезова да планира и провежда сложни емпирични изследвания, както и да анализира получените резултати.

Считам, че са налични достатъчно основания на Елена Пенева Кортезова да бъде присъдена ОНС „Доктор“ в област на висшето образование: 3.Социални, правни и стопански науки, професионално направление: 3.2. Психология.

10 октомври 2022 г.

Член на научното жури:

/доц. д-р Дончо Донев/